

เทศน์เช้า วันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๑

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

พระพุทธศาสนานะ เราเป็นชาวพุทธ ถ้าเราเป็นชาวพุทธ เราเป็นคนมีอำนาจวาสนา เพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องรู้ตัวท่านเองก่อน ท่านมีจุดยืนก่อนนะ รู้สัตว์ขันธ์สัตว์ เห็นไหม ท่านรู้สัตว์ขันธ์สัตว์ รู้กิเลสในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในศาสนาพุทธนี้ท่านนั้นนะที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบัญญัติตนว่าเป็นพระอรหันต์ ในลัทธิศาสนาอื่นศาสดาไม่ได้บัญญัติตนว่าเป็นพระอรหันต์นะ เป็นพระอรหันต์เพราะอะไร เพราะได้รู้กิเลสออกก่อน เห็นไหม พอรู้กิเลสออกก่อน วางกรรมวินัยไว้ให้เราเดินทางเดินไป

ครูบาอาจารย์ก็เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ปรารถนาดีกับลูกศิษย์ลูกหานะ อยากให้ลูกศิษย์ลูกหา มีที่ยืนในสังคม ถ้ามีที่ยืนในสังคมนะ ที่ยืนในสังคมมีที่ไหนล่ะ เราไปมองกันแต่ตำแหน่งหน้าที่การงานจากภายนอก แต่เราไม่ได้มองจากตัวเราก่อนเลย เพราะมีเราใช้ไหม ตำแหน่งหน้าที่การงานถึงมีใช้ไหม เพราะมีเรา เราถึงมีหน้าที่การงานนั้น แต่เราไปมองตำแหน่งหน้าที่การงานนั้นแล้วก็ลืมมองตัวเราเองไป

คูสิ เวลาเราเกษียณแล้วไปไหน เกษียณแล้วตำแหน่งหน้าที่การงานก็อยู่อย่างนั้นล่ะ เราเกษียณออกไปแล้ว เราเกษียณออกมาจากงานนั้นไป เรายังอยู่นะ ก่อนที่เราจะเข้าตำแหน่ง เรามาจากไหน มันต้องมีการศึกษาใช้ไหม เราต้องมีการศึกษา เราต้องมีความรู้ของเรา ความรู้นี้มาจากไหน?

ครูบาอาจารย์ เห็นไหม เปรียบเหมือนพ่อแม่ พ่อแม่อยากให้ลูกมีที่ยืนในสังคม พ่อแม่อยากให้ลูกรักษาตัวเองได้ นี่ก็เหมือนกัน ในการศึกษาเล่าเรียนของเรา เราต้องดูที่ตัวเราด้วย ถ้าตัวเรานะ เรามีสติสัมปชัญญะ เรามีความเพียรของเรา เรามีความมุมานะของเรา ความมุมานะนะ ความเพียรชอบ โดย

ทุกๆ ไป เห็นใหม่ บอกศาสนาสอนให้ปล่อยวาง เราก็ปล่อยวางกันหมดแล้ว เราปล่อยวางแล้วไปปล่อยวางในอะไร ปล่อยวางด้วยความซึ้งใจซึ้งรึ้นใจ มันจะปล่อยวางต่อเมื่อเราเข้าใจตามความเป็นจริงแล้วถึงปล่อยวางนะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกมรรค ๘ เห็นใหม่ ให้ทำความเพียรชอบ ความเพียรชอบ ความเพียรของใคร ความเพียรของเด็กๆ เด็กๆ เกิดมาเลี้ยงง่ายไม่แง่ง พ่อแม่มีความสุขมากเลย ความเด็กของเขา เขาอนอนเล่น เขาอนอนสุขสบายของเขา พ่อแม่มีความสุข นี่ความเพียรของเด็กๆ เห็นใหม่

แต่โตขึ้นมาต้องมีการศึกษา มีการศึกษาขึ้นมาแล้วเราจบมาแล้วต้องมีหน้าที่การงานทำ ความเพียรชอบแต่ละหน้าที่การงานต่างๆ กันไป เห็นใหม่ ความเพียรอย่างนี้มาจากไหน ถ้าจิตไม่มีจุดยืนนะ เราเป็นคนที่มีจุดยืนของเรา เราเป็นคนที่ขยันหมั่นเพียร เห็นใหม่ ความขยันหมั่นเพียรมันเป็นความวิริยะอุตสาหะ นี่ความเพียรชอบ

ถ้าความเพียรชอบทำไปแล้วมันทำด้วยความพอใจ ถ้าคนมีความพอใจทำสิ่งใดทำด้วยความอบอุ่นนะ แต่เราทำด้วยการ โคนบังคับ ทำด้วยความไม่รู้จักหน้าที่ ถ้ารู้หน้าที่ เห็นใหม่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเวลาจะรื้อสัตว์ชนสัตว์ ปรารถนามารื้อสัตว์ชนสัตว์นะ รื้อสัตว์ชนสัตว์ไปรื้อที่ไหน มันรื้อที่สัตว์ชนสัตว์

คุณ ทางรัฐบาลเขามีรัฐสวัสดิการ สวัสดิการเราก็มีความทุกข์นะ แต่รื้อสัตว์ชนสัตว์รื้อจากความทุกข์-ความทุกข์ในหัวใจ ถ้ารื้อจากความทุกข์-ความทุกข์ในหัวใจ เราเข้าใจหมด เห็นใหม่ จิตใจที่เราสูงส่ง เรามีความเมตตา กรุณานะ เราจะช่วยเหลือเจือจานใครก็ได้ เรามีจิตใจเมตตาของเรา เราจะเจือจานเขา เห็นใหม่ มันเสียสละ ถ้าเสียสละ มันได้ความพอใจ

แต่ถ้ามันเป็นการตระหนี่ถี่เหนียวนะ มันต้องการแสวงหา มันต้องการเบียดเบียนกัน มันต้องการเอารัดเอาเปรียบ ความเอารัดเอาเปรียบ ถ้าเราจะเอารัดเอาเปรียบเท่ากับเราเอารัดเอาเปรียบตัวเราเองนะ เพราะถ้าตัวเราเอง เราทำสิ่งนั้น เราทำสิ่งที่เราไม่พอใจ คนอื่นก็ไม่พอใจเหมือนเราทั้งนั้นนะ แต่เรารู้ว่าเราไม่ชอบ แต่เราก็ทำออกไป

พอทำออกไป เห็นไหม นี่เพราะอะไร เพราะจิตใจมันต่ำต้อย ถ้าจิตใจมันสูงส่งนะ มันเสียสละ
ได้ ความเสียสละอย่างนี้มาจากไหน มันมาจากอำนาจวาสนานะ อำนาจวาสนาคืออะไร คือมุมมองใจ
คือจุดยืน วุฒิภาวะ ถ้าวุฒิภาวะของเราดีขึ้นมา เราอยู่ในสังคม เห็นไหม เราเป็นที่พึ่งได้ คุณก็ ร่วมโพธิ์ร่วม
ไทร นกกาจะอาศัย

ถ้าเรามีจุดยืนของเรา เห็นไหม ในร้อยคนพันคนจะมีคนจริงซักหนึ่งคน ร้อยคนพันคนจะมีคน
กล้าหาญ คนจริงจัง เห็นไหม เวลาเกิดวิกฤติขึ้นมาต้องการคนที่มีปัญญา คนที่ไม่ตื่นเต้นไปกับกระแส
สังคม สิ่งนี้มันมาจากไหนถ้าไม่ฝึกนะ

ถ้ามันฝึกฝนมา ฝึกฝนในชาติปัจจุบันนี้นะ ถ้าเราฝึกฝนในชาติปัจจุบันนี้ ทางวิทยาศาสตร์เราคิด
ว่าเกิดมาก็แค่นี้ แล้วก็พัฒนากันไป แต่ถ้าทางธรรมนะ อภิชาติบุตร บุตรที่ดีกว่าพ่อกว่าแม่ บุตรที่
ดีกว่านะ เวลาเกิดมา บุตรที่ดีกว่าพ่อกว่าแม่ แล้วบุตรที่เกิดขึ้นมาแล้วเราจะไม่ได้ทำสมความปรารถนา
ของเราเลย เราทำสิ่งใดนะมันไม่สมความปรารถนา

นี่เห็นไหม สิ่งนี้เป็นกรรมเก่า-กรรมใหม่ กรรมเก่า เห็นไหม เขาว่าสังคมชาวพุทธเราเชื่อเรื่อง
ของกรรม เรื่องของกรรมคือภาวะจำยอมไม่ทำสิ่งใด คุณติ ผู้บริหารจะต้องมีพรหมวิหาร ๔ มีเมตตา มี
กรุณา มีมุทิตา มีอุเบกขา ถึงที่สุดแล้วอุเบกขานะ เพราะเราช่วยเหลือเขาเต็มที่แล้ว เราช่วยเหลือเต็มที่
ทั้งหมดเลยแล้วมันเป็นไปได้ไหม

สิ่งที่เป็นไปได้ไม่ได้เพราะมันเป็นสิ่งที่เงินไม่ขึ้น แล้วเงินไม่ขึ้นเพราะอะไรเล่า เพราะความเห็น
ของเขาเป็นอย่างนั้น มันจมปลักอยู่กับความรู้สึกของตัวเอง เห็นไหม จมปลักกับความน้อยเนื้อต่ำใจของ
ตัวเอง ใครบ้างเกิดมาจะไม่มีความทุกข์ คุณองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปีสิ แสวงหาอยู่ ๖ ปีนี้
เป็นกษัตริย์นะ จะได้ครองราชย์อยู่แล้วเห็นไหม

สิ่งนี้ออกไปเที่ยวสวน ไปเห็นคนเกิด คนแก่ คนเจ็บ คนตาย เห็นไหม เป็นกษัตริย์ปกครอง
ชาวบ้านเขา แต่ความเกิด ความแก่ ความเจ็บ ความตายนี้ ไม่มีใครจะบริหารจัดการมันได้ ถ้าบริหาร

จัดการมันได้ ไปเที่ยวสวนเห็นขมทุตนะ มันมีความขอกใจเข้ามาเลย เราก็ต้องเป็นอย่างนี้หรือ ถ้าเราเป็นอย่างนี้ เราจะมีฝ่ายตรงข้ามไหม?

คูตี เราศึกษาหน้าที่การงานกัน เราทำมาเพื่อแสวงหาเพื่อดำรงชีวิตกัน เลี้ยงร่างกายนะ เลี้ยงธาตุ ๔ แล้วขั้น ๕ ก็คือความคิด ขั้น ๕ เราควบคุมมันไม่ได้ ศาสนาสอนตรงนี้ไง ศาสนาสอนถึงความควบคุมความรู้สึกของเราไง

ถ้าควบคุมความรู้สึกของเรา ถ้าจิตของเรามันสงบเข้ามา สงบเข้ามาก่อนนะ เมื่อเราสกปรกไป หยิบสิ่งใดมันก็สกปรกไปหมด จิตนี้มันเป็นสารพิษ เห็นไหม หยิบอาหารเป็นพิษไปหมดเลย ถ้ามือเราสะอาด หยิบอาหารทุกอย่างมันเป็นประโยชน์กับเราหมดเลย ความเป็นสะอาดของเราต้องทำให้จิตนี้สงบก่อน ถ้าจิตมันสงบเข้ามา สงบมาจากเพราะอะไร?

ถ้าจิตไม่สงบนะ จิตไม่เป็นตัวของมันเองนะ จิตคิดไปโดยอวิชชา คิดไปโดยสัญชาตญาณ เหมือนสัตว์ตัวหนึ่งเลย สัตว์มันเป็นสัญชาตญาณของมัน มันทำตามสัญชาตญาณของมัน มันก็ทำดีของมันนะ สัตว์มันทำดีของมัน เห็นไหม แต่สัตว์มันทำคุณงามความดีของมันได้ แต่มันเข้าใจตัวมันเองไม่ได้ มันทำตามสัญชาตญาณ

มนุษย์เราถ้าไม่มีศีลธรรมนะ เปรียบเหมือนสัตว์ เกิดมาเพื่อดำรงชีวิตเท่านั้นเอง ดำรงเผ่าพันธุ์เท่านั้นเอง แต่มันมีอะไรมีคุณค่าดีกว่าสัตว์ ดีกว่าสัตว์เพราะมีศีล ๕ ใจ ในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ มนุษย์ว่าเป็นสัตว์ประเสริฐแต่โง่กว่าสัตว์ เพราะสัตว์มันคูตี คุณกกา คูสัตว์ป่า มันมีอิสรภาพของมัน เห็นไหม มันไปกับมัน

แต่มนุษย์เราสร้างกตีกาสังคมขึ้นมา แล้วก็คิดในกตีกาสังคมนั้น แต่มันก็จำเป็นเพราะอะไร เพราะสัตว์มนุษย์ สัตว์มนุษย์นี้มีกิเลสน่าเกลียดมาก มันเอาแต่เอารัดเอาเปรียบคนอื่น เห็นไหม มันต้องมีกตีกา กตีกานี้เป็นวินัย แล้วธรรมละ ธรรมคือความถูกต้องไง

เวลาสังคมนั้น เห็นไหม สภากรรม สังคมนั้นมีปัญหาต่อกัน ในเมื่อสังคมนั้นมีปัญหาต่อกัน เราอยู่ในสังคมนั้น เราไม่เห็นด้วย แต่สังคมนั้นเขามีอำนาจใช้ไหม เราค้านไว้ในใจ เห็นไหม ธรรมเนียมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ ถ้าสังคมนั้นเป็นอสังขี ทำสิ่งที่ไม่ถูกต้องไม่ต้อง แต่เราลงอุโบสถสังฆกรรมในสังคมนั้น เห็นไหม สภากรรมคือกรรมร่วมกัน ถ้าเป็นนานาสังวาสลงอุโบสถสังฆกรรมเป็นโมฆะ เป็นโมฆียะ เห็นไหม เป็นโมฆะ-โมฆียะคือมันไม่มีผล ทำแล้วไม่มีผล

เราก็เหมือนกัน ถ้าไปเห็นสังคมนั้นดำเนินไม่ถูกต้อง เราค้านไว้ในหัวใจของเรา สิ่งที่เราทำอย่างนี้เราไม่เห็นด้วย เราไม่รับผิดชอบด้วย กรรมไม่มีกับเรา เห็นไหม เราไม่ยอมรับการกระทำอันนี้ด้วย แต่ในเมื่อเราอยู่ในสถานะสังคมนั้น เราหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะเขามีอำนาจ เราค้านไว้ในหัวใจ เราไม่ยอมรับในหัวใจนั้น นิธรรมและวินัย ถ้าเราไปอยู่ในสังคมนั้น นิสภากรรม นิวัฏฐะ

คนเกิดมาไม่มีความปรารถนาที่จะทำให้ความถูกต้องของเราได้ มันเป็นไปได้ มันเกิดเป็นสภาวะกรรม ผลของวัฏฐะ ดุติ ดูเวลาน้ำท่วม เห็นไหม เวลาต่างๆ ขึ้นมา สิ่งของมันพัดพาไปกับกระแสน้ำมันคืออะไร มันพัดพาไปนะ มันไปตามกระแสน้ำ

นี่ก็เหมือนกัน วัฏฐะก็เป็นอย่างนี้ มันพัดพาจิตใจนี้ให้เกิดให้ตาย แล้วเกิด-ตาย เราเกิดมาประสบพบกันแล้ว มันเป็นผลของวัฏฐะไง ผลของวัฏฐะ ทำบุญต่างๆ กันมาร่วมๆ กันมาแล้วมาเจอกัน มาประสบกัน สิ่งที่เราไม่พอใจก็มี สิ่งที่เราพอใจก็มี สิ่งนี้เราเลือกไม่ได้เลย เหริยญมิ ๒ ด้านตลอดไป สังคมมีคนดีและคนชั่วปนกัน

ในความรู้สึกราก็มีเหมือนกัน เดียวคิดดีเดียวคิดชั่ว เห็นไหม อเสวนา จ พาลานํ ปณฺหิตานญจเสวนา อเสไม่คบคนพาล คนพาลทำบ่อยครั้งเข้า ทำให้ดิฉันเสียเราไปกับเขา คบบัณฑิต เห็นไหม บัณฑิตพาในสิ่งที่ดีๆ เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกเลย

“ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด”

ประเสริฐเพราะอะไร ประเสริฐเพราะได้ฝึกใจแล้วไง ประเสริฐเพราะได้ฝึกหัวใจแล้ว หัวใจที่ฝึกแล้วประเสริฐที่สุด เพราะมันไม่คิดสิ่งที่เป็นอกุศลออกมาจากหัวใจ เห็นไหม ในบรรดาสัตว์ ๒ เท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด แล้วเราก็เป็นสัตว์ ๒ เท้า เราก็มีความรู้เหมือนกัน เราก็ประพฤติปฏิบัติได้ ถ้าสิ่งที่เราประพฤติปฏิบัติได้ ถ้าเราแก้ไขหัวใจของเรา ศาสนาสอนที่นี่ สอนสิ่งที่สอนเข้ามาในหัวใจของเรา

ถ้าสอนเข้ามาในหัวใจของเรา ถ้าเราปรารถนานะ คนเราถ้าพูดถึงวัดถุณะ คนนะ คูตี เวลาคนเสียชีวิต เห็นไหม เขาสามารถยังจะเอาตัวไปไหนก็ได้เพราะอะไร เพราะเขาสามารถจะมีทางวิชาการจะเอาไปได้

แต่หัวใจนะ สอนขนาดไหนมันก็ไม่ฟังนะถ้าใจมันไม่เปิด ถ้าใจมันเปิดนะ เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเทศนาว่าภรรยานะ ในสมัยพุทธกาล เหมือนหงายภาชนะที่คว่ำให้หงายขึ้นมา เพราะหงายขึ้นมามันได้รับน้ำฝน ได้รับสิ่งต่างๆ

หัวใจเราเหมือนกัน หัวใจถ้ามันปิด หัวใจมันทึบภูมิมานะไง ว่าเรารู้ไง ทุกคนจะว่าเรารู้เราเก่งทั้งหมด สัตว์มนุษย์เป็นอย่างนี้ทั้งหมดเลย เพราะเอาตัวเราเป็นที่ตั้งนะ กิเลสตัณหาเป็นที่ตั้งมันก็เหยียบย่ำเขาไปหมดเลย แต่ถ้ามันศึกษาธรรมขึ้นมาก่อน เปิดใจให้กว้างก่อน แล้วศึกษาสิ่งต่างๆ ก่อนว่าประเพณีวัฒนธรรมของเราเป็นสิ่งที่ไม่ดีเลย มันครี มันล้ำสมัย

มันครี มันล้ำสมัย เราศึกษามันจริงจังหรือยัง มันครีมันล้ำสมัยเพราะมันไปขัดกับความรู้อีกของเราต่างหากละ มันครีมันล้ำสมัยเพราะหัวใจเรามันไม่ยอมรับสิ่งนี้ ถ้าหัวใจยอมรับสิ่งนี้ มันเปิดกว้างขึ้นมาจะ ถ้าหัวใจมันเปิดกว้าง เห็นไหม คนมันเปิดกว้าง มันยอมรับนานาทัศนะ แล้วมันตรึกมันใคร่ครวญ นี่ธรรมสากัจฉา เอตัมมังคะละมุตตะมัง เห็นไหมคบบัณฑิต

ถ้าคบบัณฑิตนะ บัณฑิตจากภายนอก สิ่งที่ภายนอก คบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพาไปหาแต่ความสุข เห็นไหม แต่ความสุขเกิดจากอะไร ความสุขเกิดมาจากการกระทำ ความสุขเกิดมาจาก

การแลกเอานะ ความสุขไม่ลอยมาจากฟ้าหรอก คุณี นักกีฬา เขาซ้อมเขาได้เหงื่อมา แต่สิ่งที่เขาได้มากคือ กำลังเขาแข็งแรง

นี่ก็เหมือนกัน การเสียสละของเรา การกระทำของเรา มันต้องลงทุนลงแรงไปก่อน คุณี คุณพระนะ เขาเข้าใจกันนะว่าพระบวชแล้วสบาย พระบวชแล้วเอาเปรียบสังคม ถ้าพระเป็นพระขององค์กร สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจ นี่ต้องทะลุมันให้ได้

เวลาเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา ๒๔ ชั่วโมงนะ เราทำงานกันวันหนึ่งเราก็ต้องพักแล้ว เวลานั่งสมาธิภาวนากัน จิตมันกำลังจะดึงลง จิตมันกำลังจะเป็นไป เราเดินจงกรมกันทั้งวันทั้งคืนนะ เนตฺตชิกนังอิริยาบถเดียวตลอดครู่ อย่างนี้สบายไหม ไม่สบายเพราะอะไร เพราะเราต้องลงทุนเพื่อเราจะเอาชนะตัวเราเองไง

สิ่งที่ได้มาไม่มีอะไรลอยมาจากฟ้าหรอก พระที่ประพฤติปฏิบัติ พระที่เข้าใจความเห็นของจิต พระที่ควบคุมจิตของตัวเองได้ มันต้องมีความเพียรชอบ มันต้องมีความมุมานะ มันต้องมีความพยายามของเรา มันไม่ใช่ว่าลอยๆ เราลอยๆ กันนะ ศาสนาสอนให้ปล่อยวาง เราก็ปล่อยวางกัน ปล่อยวางแบบวิญญูะไง ปล่อยวางแบบสวะ ปล่อยวางแบบให้มันลอยไปตามน้ำไง แต่ในการปล่อยวางของเรา เราควบคุมได้ เหมือนเรือมันมีหางเสือ มันควบคุมเรือมันเองได้

จิตก็เหมือนกัน ถ้ามันมีสติสัมปชัญญะ มันจะควบคุมตัวมันเองได้ เห็นไหม ศาสนาสอนอย่างนี้ ถ้าศาสนาสอนอย่างนี้ นี่เรือสัตว์ขันธ์สัตว์ ถ้าเรือสัตว์ขันธ์สัตว์นะ เรือเข้ามาในหัวใจ ถ้าหัวใจนี้เป็นหัวใจที่มีคุณธรรมแล้วนะ ฟังคุณีว่าความคิดของเขาออกมาจากหัวใจ ออกมาแต่สิ่งที่ดีๆ เขาจะไปทำสิ่งนั้นนะ มโนกรรม ต้องมีความคิดก่อน ไม่มีความคิดก่อนทำสิ่งใดไม่ได้เลย

การกระทำทั้งหมดเกิดมาจากหัวใจก่อน เห็นไหม แม้แต่พูด แม้แต่กระทำ แม้แต่คิด คิดก็มาจากพลังงานของจิต นี่ตัวคิด เพราะความคิดไม่ใช่จิต จิตไม่ใช่ความคิด มันคนละอันกัน ถ้าปฏิบัติไปจะเห็นหมดรู้หมดเลย มันจะรู้หมด มันจะอดได้หมด เหมือนรถยนต์เราอดได้ทุกชิ้นเลย แล้วเราประกอบได้หมดด้วย

นี่เหมือนกัน ถ้าจิตมันออกไปได้หมดเลย มันถอดไปแล้วนะ ในสิ่งกระบวนการของเครื่องยนต์ พอดูดไปแล้วมันเหลืออะไร ไม่มีอะไรเลยว่างเปล่าหมดเลย นี่ก็เหมือนกัน จิตถ้ามันถอดความคิด ถอดทุกอย่างออกไปแล้วมันจะมีอะไร มันไม่มีอะไรในหัวใจเลย แล้วไม่มีอะไรใครเป็นคนรู้ นี่มหัศจรรย์มาก นี่รู้สัตว์ชนสัตว์นะ

เราจะรู้สัตว์ของตัวเอง ตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัยไว้ รู้สัตว์ชนสัตว์ เมตตามาก เราเกิดเป็นชาวพุทธนะ เราเป็นเจ้าของศาสนา ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าฝากศาสนาไว้แล้วนะ

“มารเอ๋ยเมื่อใดภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาจะ ไม่สามารถกล่าวแก้คำจาบจ้วงของลัทธิต่างๆ ได้ เราจะไม่ยอมปรินิพพาน”

จนถึงที่สุดแล้วนะ

“ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา บัดนี้! บัดนี้! บัดนี้มีความเข้มแข็ง กล่าวแก้คำจาบจ้วงของลัทธิต่างๆ ได้ อีก ๓ เดือนข้างหน้าเราจะปรินิพพาน”

ฝากเราไว้กันนะ แล้วเราอะไร เรามันมดแดงเฝ้ามะม่วง ไม่รู้จักรสชาติ ไม่รู้จักอะไรเลย ไม่ได้ผลอะไรเลย แต่ถ้าเราได้ผลขึ้นมา เราจะมี ความเข้มแข็งของเรา เราจะหวงแหนศาสนา มาก เพราะศาสนา มันยิ่งกว่าสมบัติทุกอย่าง อย่าง แก้วแหวนเงินทองต่างๆ ไม่มีคุณค่าเท่ากับคุณธรรมในหัวใจเลย

แล้วถ้าคุณธรรมในหัวใจทุกๆ คนเป็นคนดีทั้งหมด สังคมจะมีความสุขขนาดไหน ในวัดๆ หนึ่งนะ ถ้ามีพระอรหันต์ มีพระอรหันต์ขึ้นมาแล้วมันจะไม่มีปัญหาต่างๆ ใดๆ เลย แต่นี่มันไม่มีไง มันมีแต่กระพี้ มันมีสิ่งนั้นไป มันถึงมีปัญหาหันกันอยู่ที่นี่ มันต้องศึกษาอย่างนี้ เราต้องไม่ว่าใครนะ เอาใจของเรา เราดูใจของเรา เราทำตัวของเรา แล้วจะเป็นประโยชน์กับเรา เอวัง